

Eindrapportage

> Doorontwikkeling richtlijn kunstenaarshonoraria

Mogelijkheden voor een verdere differentiatie van de normbedragen

Utrecht, 25 april 2023
René Goudriaan (SiRM)
Richard Geukema (PPMC Economisch Advies)

SiRM. Strategies
in Regulated
Markets

Inhoud

Managementsamenvatting	3
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Vraagstelling	5
1.3 Indeling	6
2 Aanpak	7
2.1 Uitgangspunten van de tot nu gehanteerde richtlijn	7
2.2 Uitwerking van de aanpak	8
3 Quick scan buitenlandse honoreringssystemen	10
3.1 Inleiding	10
3.2 Resultaten	10
4 Gevolgde proces	13
4.1 Inleiding	13
4.2 Eerste overleg met het panel van professionals	13
4.3 Eerste overleg met de werkgroep	14
4.4 Tweede overleg met het panel van professionals	15
4.5 Tweede overleg met de werkgroep	16
4.6 Conclusies	16
5 Herijking richtlijn	18
5.1 Kernpunten van de aangepaste richtlijn	18
5.2 Normbedragen in de aangepaste richtlijn	19
6 Vijf rekenvoorbeelden van praktijksituaties	21
6.1 Inleiding	21
6.2 Grote organisatie met een jaaromzet van meer dan € 1,5 mln.	21
6.3 Kleine organisatie met een jaaromzet van € 50.000 tot € 250.000	21
6.4 Middelkleine organisatie met een jaaromzet van € 500.000	22
6.5 Middelkleine organisatie met een jaaromzet van € 700.000	22
6.6 Grote organisatie met een jaaromzet van meer dan € 1,5 mln.	23
6.7 Conclusies	23

Bijlagen		24
Bijlage I	Internationale quick scan	24
Bijlage II	Onderbouwing uurtarieven deelprestaties 2 en 3	27
Bijlage III	Minimumbedragen per grootteklasse van de organisatie	28

Managementsamenvatting

Aanleiding

De richtlijn kunstenaarshonorarium is sinds 2017 van kracht. Het doel van de richtlijn is om kunstenaars te belonen voor hun werk voor tentoonstellingen en andere presentatievormen, los van een vergoeding voor hun onkosten. De eenvoud van de richtlijn en de bijbehorende calculator worden enerzijds als kracht gezien, terwijl anderzijds het (gepercipieerde) gebrek aan flexibiliteit in concrete situaties en de beperkte differentiatie van de normbedragen als zwakte worden gezien.

Beeldende Kunst Nederland (BKNL) heeft SiRM en PPMC gevraagd om te onderzoeken hoe een verdere differentiatie van de normbedragen van de richtlijn kan plaatsvinden zonder dat dit ten koste gaat van de eenvoud van de richtlijn en de rekentool, en om vervolgens de waarden van de parameters in de aangepaste richtlijn te herijken.

Advies aangepaste richtlijn

Na een quick scan van buitenlandse richtlijnen voor kunstenaarshonoraria en een intensief overlegproces met alle betrokken partijen is consensus bereikt over de doorontwikkeling van de richtlijn. Op basis daarvan adviseren wij het volgende voor de aangepaste richtlijn:

- De richtlijn heeft betrekking op musea en presentatie-instellingen voor beeldende kunst met een jaaromzet van ten minste € 50.000.
- Voor de vervaardiging van nieuw werk en/of de aanpassing van bestaand werk (arbeid) geldt in de aangepaste richtlijn een afzonderlijk normbedrag (deelprestatie 1).
- Werkzaamheden (arbeid) in het verlengde van vervaardiging van werk voor een tentoonstelling (deelprestatie 2) worden gehonoreerd op basis van een vooraf tussen de organisatie en de kunstenaar afgesproken aantal uren tegen een uurtarief van minimaal € 25.
- De honorering van werkzaamheden voor een evenement of tentoonstelling (deelprestatie 3) geschiedt op basis van een vooraf tussen de organisatie en de kunstenaar afgesproken aantal uren tegen een uurtarief van minimaal € 40. Dezelfde systematiek wordt gehanteerd voor lezingen, performances en dergelijke.
- De vergoeding voor deelprestatie 4 – het leveren van werk in eigendom van de kunstenaar voor een tentoonstelling (gebruik) – blijft ongewijzigd en wordt alleen geïndexeerd.
- Maak bij de vaststelling van de bedragen voor deelprestaties 1 en 4 onderscheid tussen organisaties van verschillende grootte op basis van de jaaromzet in het voorafgaande jaar. Hanteer daarvoor afzonderlijke omzetfactoren. De omzetfactor is een operationalisering van het uitgangspunt in de huidige richtlijn dat grotere organisaties naar redelijkheid en draagkracht meer dienen te betalen.
- Beperk de indexatie van de huidige normbedragen voor deelprestaties 1 en 4 in de aangepaste richtlijn dit jaar tot 9,0625% in verband met de toevoeging van de omzetfactor.
- Indexeer de normbedragen daarna jaarlijks per 1 januari op basis van de procentuele stijging van het wettelijk minimumloon tussen 1 januari van het voorafgaande jaar (t-1) en 1 januari van het nieuwe jaar (t).

Normbedragen in de aangepaste richtlijn

De herijking van de richtlijn leidt tot de in Tabel 0.1 gepresenteerde minimumbedragen per kunstenaar bij organisaties in de vier onderscheiden omzetklassen. De presentatie blijft beperkt tot solotentoonstellingen en groepstentoonstellingen van vier kunstenaars. Bijlage III geeft een verdere detaillering van de tabel voor groepstentoonstellingen met verschillende aantallen kunstenaars.

Tabel 0.1 Minimale normbedragen voor het kunstenaarshonorarium in de aangepaste richtlijn (loon- en prijspeil 2023)^a

Omvang van de organisatie (jaaronzet) en minimumbedragen per kunstenaar	Vergoeding nieuw werk (€)	Vergoeding aanpassing bestaand werk (€)	Gebruiksvergoeding per maand (€)
Klein (€ 50.000 tot € 250.000)			
Solo	7.475	2.491	624
Groep van 4 kunstenaars	2.301	767	192
Middelklein (€ 250.000 tot € 750.000)			
Solo	10.465	3.487	873
Groep van 4 kunstenaars	3.221	1.073	269
Middelgroot (€ 750.000 tot € 1,5 mln.)			
Solo	12.708	4.235	1.061
Groep van 4 kunstenaars	3.911	1.303	326
Groot (€ 1,5 mln. en meer)			
Solo	14.203	4.733	1.185

a Vergoeding voor bestaand werk is vervangen door een vooraf te bespreken vergoeding voor deelprestatie 2.

I Inleiding

1.1 Aanleiding

De tot nu toe gehanteerde richtlijn kunstenaarshonorarium is sinds 2017 van kracht. Het doel van de richtlijn is kunstenaars te belonen voor hun werk voor tentoonstellingen en andere presentatievormen, los van een vergoeding voor hun onkosten. De richtlijn biedt een handreiking aan kunstenaars, musea en presentatie-instellingen (samen aangeduid als organisaties) om te komen tot een professionele contract- en onderhandelingspraktijk bij tentoonstellingen zonder verkoopdoel. De richtlijn geeft bodembedragen voor verschillende categorieën tentoonstellingen, waarbij voor de periode 2017-2020 een ingroeitraject gold.

Voordat de richtlijn van kracht werd, bestond er op nationaal niveau geen beloningsrichtlijn voor beeldend kunstenaars. Dat had tot gevolg dat er bij een groot deel van de tentoonstellingen zonder verkoopdoel geen sprake was van een honorarium voor de kunstenaar. De invoering van de richtlijn kunstenaarshonorarium heeft hieraan in 2017 een einde gemaakt. De richtlijn geniet inmiddels een brede bekendheid en wordt breed toegepast.¹ Dat blijkt ook uit een recente kwalitatieve evaluatie van de richtlijn in opdracht van Beeldende Kunst Nederland (BKNL) door Berenschot.²

Uit de evaluatie van de richtlijn komt naar voren dat de richtlijn zich de afgelopen jaren heeft bewezen als nuttig instrument. De stakeholders onderschrijven in algemene termen het normstellende karakter van de richtlijn en zijn tevreden met de (uit)werking van de richtlijn. De eenvoud en transparantie van de richtlijn en de bijbehorende calculator worden enerzijds als kracht gezien, terwijl anderzijds het (gepercipieerde) gebrek aan flexibiliteit in concrete situaties en de beperkte differentiatie van de normbedragen als zwakte worden gezien. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om een differentiatie naar werksoorten, type tentoonstelling, kunstenaar, medium, en type ruimte.

Dit is een lastige spagaat, die deels is veroorzaakt doordat men in de praktijk uit het oog heeft verloren dat de in de richtlijn opgenomen bedragen beogen om een bodem in de markt te bieden bij de onderhandelingen in plaats van een absolute norm. Pas toe of leg uit en pas toe en leg uit zijn daarom begrippen die onlosmakelijk met de richtlijn zijn verbonden. Dit vergt – ook in de toekomst – een goede communicatie over het doel en de inhoud van de richtlijn.

1.2 Vraagstelling

BKNL heeft behoefte aan een doorontwikkeling van de richtlijn met een verdere differentiatie van de normbedragen. Bij de doorontwikkeling mag niet worden getornd aan de eenvoud van de richtlijn en de bijbehorende calculator. Dit is een uitdaging.

¹ Zie <https://kunstenaarshonorarium.nl/voor-wie-en-door-wie/#lijst>.

² https://bknl.nl/wp/wp-content/uploads/2021/11/Evaluatie-Richtlijn-en-Experimenteerreglement-Kunstenaarshonorarium-dd-25-juni-2021_corr.pdf.

De centrale vraag van BKNL luidt:

Hoe kunnen de normbedragen van de richtlijn kunstenaarshonorarium – met behoud van eenvoud en transparantie – verder worden gedifferentieerd zodat de richtlijn nog beter aansluit op de praktijk. En wat zijn vervolgens de actuele waarden van de parameters in de aangepaste richtlijn?

In het bijzonder wil BKNL de aanbeveling uit de evaluatie om de normbedragen te differentiëren naar oppervlakte van de tentoonstellingsruimte betrekken bij de doorontwikkeling van de richtlijn. In de voorliggende rapportage gaan SiRM en PPMC in op de vraagstelling van BKNL. Dit mondt uit in een aanpassing van de systematiek van de normering van het kunstenaarshonorarium.

1.3 Indeling

De verdere indeling van de rapportage is als volgt. In hoofdstuk 2 gaan we zowel in op de belangrijkste uitgangspunten van de tot nu toe gehanteerde richtlijn als op de aanpak van het onderzoek. Daarna analyseren we een aantal buitenlandse honorariumrichtlijnen om te bezien wat wij kunnen leren van buitenlandse richtlijnen (hoofdstuk 3). In hoofdstuk 4 bespreken we het gevolgde proces bij de herijking van de richtlijn. Dit proces heeft geleid tot een voorstel voor de aanpassing van de richtlijn (hoofdstuk 5). We sluiten de rapportage af met vijf rekenvoorbeelden van praktijksituaties op basis van de aangepaste richtlijn.

2 Aanpak

2.1 Uitgangspunten van de tot nu gehanteerde richtlijn

Voorafgaande aan de doorontwikkeling van de richtlijn laten we eerst even de belangrijkste uitgangspunten van de tot nu gehanteerde richtlijn de revue passeren. Bij de opstelling van de richtlijn werden destijds de volgende uitgangspunten gehanteerd:³

- Het wettelijk minimumloon inclusief een bruto/bruto opslag voor vakantiegeld, verzekeringen en pensioenen fungeert als richtsnoer voor de richtlijn.
- De richtlijn zorgt voor een bodem van het kunstenaarshonorarium en regelt alleen het minimum.
- Bij het kunstenaarshonorarium worden beloningen voor vier deelprestaties onderscheiden:
 - Deelprestatie 1: het vervaardigen van nieuw werk en/of aanpassing van bestaand werk (arbeid).
 - Deelprestatie 2: werkzaamheden (arbeid) in het verlengde van het vervaardigen van werk voor een tentoonstelling, zoals opbouw, onderhoud en afbouw van een tentoonstelling.
 - Deelprestatie 3: werkzaamheden voor een evenement of tentoonstelling (arbeid), zoals (gast)curatorship of het verzorgen van een lezing of een workshop door de kunstenaar.
 - Deelprestatie 4: het leveren van werk in eigendom van de kunstenaar voor een tentoonstelling (gebruik).
- De beloning voor deelprestaties 1, 2 en 4 berust op genormeerde beloningsbedragen. De vergoeding voor deelprestatie 3 komt overeen met het salaris (inclusief bruto/bruto opslag) van een medewerker in dienst van de kunstinstelling met vergelijkbare taken.
- De bruto/bruto opslag voor vakantiegeld, verzekeringen en pensioenen bedraagt in de tot nu toe gehanteerde richtlijn 40%. Daarmee loopt de bruto/bruto opslag achter op de meeste culturele cao's, waarin momenteel 50% wordt gehanteerd.
- De bedragen van de richtlijn worden jaarlijks op een nader te kiezen moment geïndexeerd op basis van de ontwikkeling van het wettelijk minimumloon.
- De richtlijn berust op de vergoeding van bodembedragen door kunstinstellingen met een jaaromzet tot € 500.000. Instellingen met een hogere jaaromzet worden geacht om naar draagkracht en redelijkheid meer te betalen.
- Bij groepstentoonstellingen neemt het bedrag per kunstenaar minder dan evenredig af met het aantal betrokken kunstenaars.

In het onderzoek bezien we samen met de betrokken partijen of deze uitgangspunten nog steeds relevant zijn of moeten worden aangepast in de nieuwe versie van de richtlijn.

³ Richard Geukema, René Goudriaan en Jan-Koen Sluijs, *Ontwikkeling richtlijn praktijk kunstenaarshonoraria*, Den Haag, SiRM, 2016.

2.2 Uitwerking van de aanpak

De actualisatie en de herijking van de richtlijn kunstenaarshonorarium richt zich op de op de volgende punten:

- belang en waarden van de huidige parameters van de richtlijn (deelprestaties naar type werk en aantal kunstenaars);
- draagvlak voor mogelijk nieuwe parameters bij een verdere differentiatie van de normbedragen;
- bepaling van de actuele waarden van de bestaande en nieuwe parameters.

Vormgeving van een eventuele differentiatie

De beoogde differentiatie van de onderliggende parameters van de richtlijn kan op verschillende manieren plaatvinden. Om de eenvoud en transparantie van de huidige richtlijn en rekentool te bewaren, kiezen we niet voor een verregaande differentiatie van de huidige normbedragen. In plaats daarvan kiezen we ervoor om de beoogde differentiatie vorm te geven via (vermenigvuldigings)-factoren.⁴ Daardoor kunnen we in de richtlijn volstaan met een beperkt aantal parameters; bijvoorbeeld een factor voor de grootte van een tentoonstelling berustend op de veronderstelling dat een grote tentoonstelling twee keer zo veel werk vergt als een middelgrote tentoonstelling en drie keer zoveel werk als een kleine tentoonstelling.⁵

Werkgroep en panel van professionals

BKNL heeft een werkgroep geformeerd om het onderzoek te begeleiden en om draagvlak voor de resultaten te verkrijgen bij de achterban. Daarnaast heeft BKNL een panel van professionals samengesteld, bestaande uit kunstenaars, en vertegenwoordigers van musea en presentatie-instellingen. Doel van het panel is om samen met het onderzoeksteam te bezien (1) welke differentiatie van de normbedragen van het kunstenaarshonorarium wenselijk is en (2) te onderbouwen wat de bijbehorende parameterwaarden dienen te zijn. Een belangrijke reden voor de inzet van het panel is dat er op dit moment geen gegevens beschikbaar zijn voor de onderbouwing van een differentiatie van de normbedragen.

Volgtijdelijk heeft het onderzoeksteam met zowel de werkgroep als met het panel van professionals twee keer overlegd. De overleggen zijn door ons voorbereid met een agenda en een gestructureerd overzicht van informatie en vragen.

Quick scan van buitenlandse honoreringssystemen voor beeldend kunstenaars

Naast het raadplegen van het panel van professionals hebben we via een quick scan van buitenlandse honoreringssystemen nog een tweede spoor gevolgd om nader inzicht te krijgen in het potentieel voor een verdere differentiatie van de normbedragen. Daarin wordt bezien wat wij in Nederland qua differentiatie mogelijk kunnen leren van buitenlandse honoreringssystemen. De

⁴ Dit is een veel gebruikte aanpak in bekostigings- en honoreringssystemen.

⁵ Deze parameterwaarden dienen alleen als voorbeeld en behoeven bij een eventuele toepassing een nadere onderbouwing.

resultaten hiervan zijn besproken op het eerste overleg met het panel van professionals en vervolgens met de werkgroep. De resultaten van de quick scan komen in het volgende hoofdstuk aan de orde.

3 Quick scan buitenlandse honoreringssystemen

3.1 Inleiding

Met het oog op de beoogde differentiatie van de normbedragen in de richtlijn kunstenaarshonarium hebben we een quick scan uitgevoerd van buitenlandse honoreringssystemen. De analyse van buitenlandse systemen is primair bedoeld voor de gedachtenvorming van het panel van professionals, de werkgroep en het onderzoeksteam, en niet als comparatief wetenschappelijk onderzoek. De quick scan is voornamelijk uitgevoerd via web search.

Bij de ontwikkeling van de Nederlandse richtlijn in 2016 bleek de quick scan van buitenlandse honoreringssystemen te leiden tot waardevolle inzichten voor de richtlijn (zie voetnoot 3). We hebben daarom dezelfde zes landen geanalyseerd als in 2016 en op verzoek van de werkgroep nog vier landen toegevoegd. De huidige analyse betreft de volgende landen (met een * voor de nieuw toegevoegde landen):

- Australië;
- Canada;
- Denemarken;
- Zweden;
- Engeland;
- Ierland;
- Zwitserland*;
- België* (specifiek Vlaanderen);
- Duitsland*;
- Oostenrijk*.

We hebben daarbij enerzijds gekeken naar mogelijk relevante inzichten voor de huidige Nederlandse honoreringssystematiek en anderzijds naar buitenlandse voorbeelden van aanvullende differentiatie van de normbedragen en de parameters.

3.2 Resultaten

Het volledige overzicht van de resultaten per land en per parameter is opgenomen in bijlage I. Samenvattend luiden onze conclusies van de quick scan als volgt:

Huidige parameters van de Nederlandse richtlijn

- Evenals in Nederland zijn, als aanvulling op de productievergoeding (arbeid), de basisparameters voor honorariumdifferentiatie veelal het aantal kunstenaars per tentoonstelling en de gebruiksvergoeding (veelal per maand).
- Voor alle overige werkzaamheden wordt een uur- of dagvergoeding gehanteerd.

- In veel landen is het niet duidelijk of de inrichting, het onderhoud en de afbouw van de tentoonstelling (in de huidige richtlijn deelprestatie 2) tot de productievergoeding worden gerekend of dat daarvoor een afzonderlijke vergoeding tegen een uurtarief wordt gehanteerd.
- In elk land vermeldt de richtlijn dat de onderscheiden honorariumcomponenten een vertrekpunt vormen voor verdere onderhandelingen.

Potentiële nieuwe parameters voor differentiatie

- De omvang van een museum of de presentatie-instelling is in acht van tien onderzochte landen een belangrijke parameter om de hoogte van het kunstenaarshonorarium vast te stellen. Meestal wordt als basis daarvoor de jaaromzet van de organisatie gehanteerd en soms het aantal bezoeken. Vaak betreft het de indeling in 'small – medium – large'.
- De oppervlakte van een tentoonstellingsruimte wordt in geen van de onderzochte landen als parameter voor de bekostiging toegepast; er zijn geen tabellen of calculators waar met deze parameter wordt gerekend om de hoogte van het kunstenaarshonorarium vast te stellen. Wel wordt in een aantal van de onderzochte richtlijnen geadviseerd om in de onderhandelingen rekening te houden met de grootte van een tentoonstelling.
- Voor type tentoonstelling of werk geldt in beginsel dezelfde conclusie als voor oppervlakte.
- De ervaring van een kunstenaar is uitsluitend in Australië een belangrijke rekenfactor. Er zijn in dat land drie profielen van ervaringsniveaus opgesteld ('early – mid – established'), die in de praktijk 'open to interpretation' zijn. In de andere door ons onderzochte landen is de ervaring van een kunstenaar niet of van ondergeschikt belang in de honoreringssystematiek.

Kwantificering parameter omvang van de organisatie

Uit het voorgaande blijkt dat in de buitenlandse praktijk de omvang van de organisatie een belangrijke parameter is om het kunstenaarshonorarium mede te bepalen naast parameters als de vergoeding voor productie, het aantal kunstenaars per tentoonstelling en de gebruiksvergoeding. Een omzetcfactor wordt in de meeste onderzochte landen bij de vaststelling van de normbedragen als objectieve factor gehanteerd. In feite hebben acht landen kwantitatief geoperationaliseerd wat in de Nederlandse richtlijn één van de vertrekpunten bij de opstelling van de richtlijn is geweest,⁶ maar blijkens de recente evaluatie van Berenschot in de praktijk niet of nauwelijks is toegepast.

De vraag is wat deze landen voor de parameter omvang van de organisatie als waarde hanteren. Wordt een organisatie met een twee keer zo hoge jaaromzet als een kleinere organisatie in de praktijk ook geacht om een twee keer zo hoog honorarium aan de kunstenaar te betalen? Bijlage I geeft per land het antwoord op deze vraag. De indeling in grootteklassen loopt per land sterk uiteen. Tabel 3.1 geeft een beeld van de relatieve verhoudingen en de waarde van de factor omvang van de organisatie. Daarbij gaan we voor kleine organisaties uit van de referentiewaarde 1.⁷ De

⁶ Zie <https://www.mondriaanfonds.nl/subsidie-aanvragen/regelingen/coronaondersteuning-kunstenaarshonorarium/>. De bedragen in de richtlijn gelden voor kunstinstellingen met een jaarlijkse omzet tot € 500.000. Musea en presentatie-instellingen met een omzet van € 500.000 en meer worden geacht om de beloningsbedragen naar redelijkheid en in onderlinge overeenstemming met de kunstenaars te verhogen.

⁷ Dat wil zeggen dat een factor 1 wordt gehanteerd voor het kunstenaarshonorarium bij kleine organisaties en factoren groter dan 1 voor grotere organisaties.

waarde van de factor loopt sterk uiteen en loopt in sommige landen op tot 10 bij grote organisaties.

Tabel 3.1 Omvang van de organisatie en opslagfactor

Omvang organisatie	Opslagfactor in de buitenlandse praktijk
Klein	1,0
Midden	Range van 1,1 tot 2,0 keer het kunstenaarshonorarium vergeleken met kleine organisaties
Groot	Range van 1,2 tot 10 keer het kunstenaarshonorarium vergeleken met kleine organisaties

4 Gevolgde proces

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk schenken we aandacht aan het gevolgde proces bij de herijking van de systematiek van het kunstenaarshonorarium. Per vergadering geven we de hoofdlijn van de agenda aan en vatten we de conclusies beknopt samen. We sluiten af met conclusies over de doorontwikkeling van de richtlijn kunstenaarshonorarium.

4.2 Eerste overleg met het panel van professionals

Hoofdlijn agenda

- Presentatie resultaten internationale scan.
- Discussie uitgangspunten bestaande richtlijn.
- Doorontwikkeling richtlijn met differentiatie van de normbedragen.

Conclusies

- De oorspronkelijke uitgangspunten voor de bepaling van de normbedragen, zoals een derde van het inkomen uit verkoop van werk en het aantal tentoonstellingen ervaren de kunstenaars in het panel als ambitieus.
- De leden van het panel onderschrijven het huidige onderscheid in deelprestaties en de waardering daarvan in de richtlijn. Er bestaat behoefte om deelprestatie 2 in de aangepaste richtlijn afzonderlijk zichtbaar te maken en te honoreren. Over de vraag of deelprestatie 2 via een vaste genormeerde vergoeding of via een vergoeding op basis van begrote uren en een geadviseerd uurtarief moet worden vergoed bestaat tijdens het eerste overleg nog geen consensus.
- De hantering van een bruto/bruto opslag van ten minste 50% op het minimumloon bij de vaststelling van de normbedragen in de aangepaste richtlijn wordt breed onderschreven.
- Niet alle panelleden hebben een duidelijk idee over het peilmoment voor de indexatie van de normbedragen. Een aantal panelleden kiest volmondig voor 1 januari. Geen van de leden heeft daar een probleem mee.
- De panelleden zijn er nog niet uit hoe kunstenaarscollectieven in de richtlijn moeten worden verwerkt.
- De doorontwikkeling van de richtlijn met een verdere differentiatie van normbedragen voorziet in een duidelijke behoefte van de panelleden, maar voor hen is nog onduidelijk hoe de differentiatie precies moet worden vormgegeven.

Gegeven dit laatste hebben we in aanvulling op hetgeen in de vergadering is besproken een schriftelijke enquête gehouden onder de panelleden. Deze richtte zich specifiek op de beoogde differentiatie van de normbedragen. Daaruit is het volgende naar voren gekomen:

- De meeste panelleden hebben een duidelijke behoefte aan een differentiatie van de normbedragen naar tentoonstellingsoppervlakte, maar vinden het lastig om de beoogde differentiatie te concretiseren:
 - Slechts twee panelleden proberen een indicatie te geven van de drie oppervlakteklassen die daarbij zouden kunnen worden gehanteerd. Dit leidt tot twee onvergelijkbare indelingen in oppervlakteklassen op basis van respectievelijk het aantal zalen en het aantal vierkante meters.
 - Beide panelleden hebben echter geen duidelijk idee van de verhoudingen die daarbij zouden moeten worden gehanteerd.
 - Het panel vindt het niet acceptabel om bij kleine tentoonstellingen een oppervlaktefactor kleiner dan één toe te passen met het risico dat een kunstenaar daardoor mogelijk onder het minimuminkomen terechtkomt.
- De panelleden reageren ondanks de eerder gepresenteerde buitenlandse voorbeelden voortsnog gemengd op de wenselijkheid van een differentiatie van de normbedragen naar omzet van de organisatie.
- Een aanzienlijk deel van de panelleden heeft geen duidelijk mening over de bij deze differentiatie te hanteren omzetklassen. Een ander deel adviseert om aan te sluiten bij de omzetklassen die brancheverenigingen bij de contributievaststelling hanteren.

4.3 Eerste overleg met de werkgroep

Hoofdlijn agenda

- Terugblik op het eerste overleg met het panel van professionals en de enquête.
- Discussie uitgangspunten bestaande richtlijn.
- Doorontwikkeling richtlijn met differentiatieparameters.

Conclusies

- Het overleg met werkgroep heeft niet geleid tot richtinggevende conclusies over de uitgangspunten van de huidige richtlijn en de verdere doorontwikkeling van de richtlijn.
- Op basis van het overleg heeft de werkgroep ons een aantal vragen meegegeven voor het tweede overleg met het panel van professionals:
 - Moet het onderscheid tussen nieuw en bestaand werk gehandhaafd blijven?
 - Moet de koppeling van genormeerde bedragen aan geleverde arbeid centraal blijven? En welke vormen moeten daarbij worden gehanteerd?
 - Moet het uitgangspunt van een vaste vergoeding voor deelprestatie 2 gehandhaafd blijven of moet voor een vergelijkbare oplossing worden gekozen als bij deelprestatie 3?
 - Moet de tentoonstellingsduur (deelprestatie 4) als parameter gehandhaafd blijven?
 - Welke oplossing moet worden gekozen om de grootte van een tentoonstelling te operationaliseren? Bijvoorbeeld een indeling op basis van de oppervlakte van de tentoonstellingsruimte in drie klassen.
 - Welke oplossing moet worden gekozen om de grootte van een organisatie te operationaliseren? Bijvoorbeeld een indeling op basis van jaaromzet in vier klassen.

- Wat te doen als zowel de grootte van een tentoonstelling als de grootte van een organisatie als differentiatiefactoren voor de normbedragen dienen te worden gehanteerd?
- Hoe moeten collectieven worden gehonoreerd? Als solo of als groep?
- Ten slotte is besloten om nog een korte schriftelijke ronde te houden onder de leden van de werkgroep. Dit heeft vooral geleid tot een verduidelijking van de standpunten van de leden van de werkgroep.

4.4 Tweede overleg met het panel van professionals

Hoofdlijn agenda

- Terugkoppeling van het eerste overleg met het panel, de enquête en het eerste overleg met de werkgroep.
- Besluitvorming binnen het panel over bestaande parameters in de richtlijn.
- Besluitvorming binnen het panel over eventuele nieuwe parameters in de richtlijn.

Conclusies

- Het panel van professionals besluit als volgt over de bestaande parameters:
 - Er bestaat binnen het panel volledige consensus over de handhaving van het onderscheid tussen nieuw en bestaand werk.
 - Het panel is unaniem van mening dat de tentoonstellingsduur gehandhaafd moet blijven als parameter voor de gebruiksvergoeding.
 - Er bestaat binnen het panel volledige consensus over de afschaffing van de huidige vaste vergoeding voor deelprestatie 2 en om deze te vervangen door een vooraf besproken aantal uren en een normatief uurtarief.
 - Voor de behandeling van collectieven wordt een praktisch compromis bereikt: de honoreringsgeschiedt als een groepstentoonstelling, maar beperkt zich tot de kunstenaars die actief bijdragen aan een tentoonstelling.
- Het panel van professionals besluit als volgt over de potentieel nieuw toe te voegen parameters:
 - Er bestaat volledige consensus over het belang van de grootte van een tentoonstelling als factor voor de differentiatie van de normbedragen. De operationalisering van de factor stuit echter op grote problemen:
 - Gaat het om vloeroppervlakte of wandoppervlakte?
 - Gaat het om het aantal m², zalen, werken of tentoonstellingsbudget?
 - De panelleden zijn unaniem van mening dat er op dit moment geen eenduidige oplossing voor kwantificering van deze factor beschikbaar is en adviseren daarom de invoering ervan op dit moment achterwege te laten. Het is wenselijk dat er in de toekomst praktijkonderzoek wordt gedaan naar een mogelijke operationalisering van een parameter voor de grootte van een tentoonstelling.
- Er bestaat volledige consensus over het belang van organisatiegrootte als parameter voor de differentiatie van de normbedragen met een operationalisering van de factor op basis van een indeling van de jaaromzet in vier klassen. De voorgestelde waarden voor de omzetcfactor

kunnen rekenen op een breed draagvlak en dienen te worden toegepast op deelprestatie 1 (vergoeding van productie van werk) en op deelprestatie 4 (gebruiksvergoeding).

- De omzetfactor vormt een operationalisering van het uitgangspunt in de bestaande richtlijn dat grotere organisaties naar redelijkheid en draagkracht meer dienen te betalen.
- Impliciet wordt via de omzetfactor tevens de ervaring van de kunstenaar gehonoreerd.

Naar aanleiding van het tweede overleg met het panel van professionals hebben we moeten besluiten dat de expliciete koppeling tussen de normatieve inspanningen van de kunstenaar en het minimuminkomen door de verdere differentiatie van de normbedragen te complex blijkt om bij de doorontwikkeling te handhaven. In plaats daarvan nemen we bij de doorontwikkeling van de richtlijn de normbedragen van de huidige richtlijn als startpunt.

4.5 Tweede overleg met de werkgroep

Hoofdlijn agenda

- Presentatie concepteindrapportage met de kernpunten van:
 - De aanpak van het onderzoek (hoofdstuk 2).
 - De internationale scan (hoofdstuk 3).
 - Het gevolgde proces (hoofdstuk 4 tot en met paragraaf 4.4).
 - Ons voorstel voor de herijking van de richtlijn op basis van de inzichten van het panel (hoofdstuk 5).

Conclusies

Naar aanleiding van de presentatie heeft de werkgroep twee vragen gesteld die het onderzoeksteam nader heeft uitgewerkt:

- Geef een onderbouwing van de voorgestelde normatieve uurtarieven voor deelprestatie 2 en deelprestatie 3 (bijlage II).
- Toets met het oog op de besluitvorming over de herijking de aangepaste richtlijn aan de hand van vijf praktijkvoorbeelden (hoofdstuk 6).

De werkgroep gaat het draagvlak voor de aangepaste richtlijn bij de betrokken partijen onderzoeken. Het voorstel voor de aangepaste richtlijn komt in hoofdstuk 5 aan de orde.

4.6 Conclusies

Een intensief proces heeft geresulteerd in een helder beeld voor de doorontwikkeling van de richtlijn, dat kan rekenen op een groot draagvlak binnen het panel van professionals. De komende tijd onderzoekt de werkgroep het draagvlak bij alle stakeholders. De belangrijkste conclusies voor de doorontwikkeling luiden:

- De expliciete koppeling tussen de normatieve inspanningen van de kunstenaar en het minimuminkomen blijkt te ingewikkeld en wordt daarom losgelaten. De huidige bedragen vormen het vertrekpunt voor de doorontwikkeling van de richtlijn.
- De bruto/bruto opslag voor vakantiegeld, verzekeringen en pensioenen wordt verhoogd naar 50%.

- De vaste vergoeding van € 572 voor deelprestatie 2 wordt afgeschaft en wordt vervangen door een vooraf tussen organisatie en kunstenaar afgesproken aantal uren tegen een normatief uurtarief.
- Voor nieuw werk en aanpassing van bestaand werk blijft een bedrag voor deelprestatie 1 gehandhaafd. Voor bestaand werk vervalt de huidige gecombineerde vergoeding voor deelprestaties 1 en 2 en komt de vooraf af te spreken vergoeding voor deelprestatie 2 daarvoor in de plaats.
- De gebruiksvergoeding per maand (deelprestatie 4) blijft gehandhaafd.
- De grootte van een tentoonstelling is zonder meer van belang, maar is op dit moment nog niet eenduidig te operationaliseren binnen de richtlijn.
- De grootte van een organisatie is relevant voor het kunstenaarshonorarium en is objectief vast te stellen. Voorgesteld wordt om op basis van een indeling van de jaaromzet in vier klassen een omzetcfactor toe te passen bij de berekening van het kunstenaarshonorarium.
- Tentoonstellingen van collectieven worden gehonoreerd als een groepstentoonstelling, maar de honorering beperkt zich tot de kunstenaars die actief bijdragen aan een tentoonstelling.

5 Herijking richtlijn

5.1 Kernpunten van de aangepaste richtlijn

Het huidige onderzoek richt zich op een differentiatie van de normbedragen in de richtlijn kunstenaarshonorarium. De normbedragen moeten verder worden gedifferentieerd zodat de richtlijn – met behoud van eenvoud en transparantie – nog beter aansluit op de praktijk. Daarnaast dienen de waarden van de parameters in de aangepaste richtlijn te worden geactualiseerd.

Onze invulling hiervan luidt:

- De richtlijn heeft betrekking op organisaties met een jaaromzet van tenminste € 50.000.
- Deelprestatie 1 blijft een afzonderlijk normbedrag.
- Deelprestatie 2 wordt gehonoreerd op basis van een vooraf tussen organisatie en kunstenaar afgesproken aantal uren tegen een uurtarief van minimaal € 25.
- De honorering voor deelprestatie 3 geschiedt op basis van een vooraf tussen organisatie en kunstenaar afgesproken aantal uren tegen een uurtarief van minimaal € 40. Dezelfde systematiek wordt gehanteerd voor lezingen, performances en dergelijke.
- De vergoeding voor deelprestatie 4 blijft ongewijzigd en wordt alleen geïndexeerd.
- Voeg een in verhouding tot buitenlandse honorariumrichtlijnen bescheiden factor toe voor de grootte van een organisatie bij de bepaling van de normbedragen voor deelprestatie 1 en deelprestatie 4 (zie Tabel 5.1). De operationalisering van de grootte van een organisatie berust op de jaaromzet in het voorafgaande kalenderjaar. De omzetcfactor loopt uiteen van 1,0 voor kleine organisaties tot 1,9 voor grote organisaties.
- Indexeer de huidige normbedragen voor deelprestaties 1 en 4 in de nieuwe richtlijn met 9,0625%. In verband met de toevoeging van de omzetcfactor is dat de helft van het percentage dat nodig is om de bedragen te indexeren voor de stijging van het wettelijk minimumloon (10,25%) en de verhoging van de bruto/bruto opslag (van 40% naar 50%).
- Indexeer de normbedragen daarna jaarlijks per 1 januari op basis van de procentuele stijging van het wettelijk minimumloon tussen 1 januari van het voorafgaande jaar (t-1) en 1 januari van het nieuwe jaar (t).⁸

⁸ De nieuwe bedragen voor het wettelijk minimumloon per 1 januari worden in de maand november van het voorafgaande jaar bekend gemaakt, ruim op tijd voor de indexatie van de normbedragen in de richtlijn.

Tabel 5.1 Omvang van de organisatie en omzetfactor

	Jaaromzet voorafgaande kalenderjaar (€)	Factor
Kleine organisatie	50.000 tot 250.000	1,0
Middelkleine organisatie	250.000 tot 750.000	1,4
Middelgrote organisatie	750.000 tot 1.500.000	1,7
Grote organisatie	1.500.000 en meer	1,9

5.2 Normbedragen in de aangepaste richtlijn

De herijking van de richtlijn leidt tot de in Tabel 5.2 gepresenteerde minimumbedragen per kunstenaar bij organisaties in de vier onderscheiden omzetklassen. De presentatie in de tabel blijft beperkt tot solotentoonstellingen en groepstentoonstellingen van vier kunstenaars. Bijlage III bevat een verdere detaillering van de tabel voor groepstentoonstellingen met verschillende aantallen kunstenaars.

Tabel 5.2 Minimale normbedragen voor het kunstenaarshonorarium in de aangepaste richtlijn (loon- en prijspeil 2023)

Omvang van de organisatie en minimumbedragen per kunstenaar	Nieuw werk (€)	Aanpassing bestaand werk (€)	Bestaand werk (€) ^a	Gebruiksvergoeding per maand (€)
Klein				
Solo	7.475	2.491	0	624
Groep van 4 kunstenaars	2.301	767	0	192
Middelklein				
Solo	10.465	3.487	0	873
Groep van 4 kunstenaars	3.221	1.073	0	269
Middelgroot				
Solo	12.708	4.235	0	1.061
Groep van 4 kunstenaars	3.911	1.303	0	326
Groot				
Solo	14.203	4.733	0	1.185
Groep van 4 kunstenaars	4.371	1.457	0	365

a Vervangen door een vooraf te bespreken vergoeding voor deelprestatie 2

Voor nieuw werk en aanpassing van bestaand werk blijft een bedrag voor de deelprestatie 1 gehandhaafd. Voor bestaand werk vervalt de huidige gecombineerde vergoeding voor deelprestaties 1 en 2 en komt de vooraf af te spreken vergoeding voor deelprestatie 2 (op basis van een uurtarief van minimaal € 25 per uur) daarvoor in de plaats.

6 Vijf rekenvoorbeelden van praktijksituaties

6.1 Inleiding

Op verzoek van de werkgroep hebben we de in het voorgaande hoofdstuk gepresenteerde aangepaste richtlijn getoetst aan de hand van vijf praktijkvoorbeelden. In het voorliggende hoofdstuk geven we per voorbeeld aan wat de jaaromzet van de organisatie is, uit welke elementen de tentoonstelling bestaat en wat de honorariumbedragen zijn voor de organisatie bij de desbetreffende tentoonstelling.

6.2 Grote organisatie met een jaaromzet van meer dan € 1,5 mln.

Beschrijving tentoonstelling

- Zeven kunstenaars met een tentoonstelling van drie maanden met bestaand werk.
- Iedere kunstenaar werkt acht uur aan de opbouw van de tentoonstelling.
- Drie kunstenaars geven een lezing en twee kunstenaars geven een workshop.

Rekenvoorbeeld 1: grote organisatie	Kunsten- naars	Vergoeding	Maanden	Uren	Factor	Bedragen (€)
Deelprestatie 1: Aantal kunstenaars * productievergoeding bestaand werk * omzefactor	7	0			1,9	0
Deelprestatie 4: Aantal kunstenaars * gebruiksvergoeding per maand * aantal maanden * omzefactor	7	124	3		1,9	4.948
Deelprestatie 2: Aantal kunstenaars * aantal uur opbouw per kunstenaar * uurtarief	7	25		8		1.400
Deelprestatie 3: Aantal kunstenaars * aantal uur lezing (stel 2 uur + 2 uur voorbereiding) * uurtarief	3	40		4		480
Deelprestatie 3: Aantal kunstenaars * aantal uur workshop (stel 4 uur + 4 uur voorbereiding) * uurtarief	2	40		8		640
Totale kosten						7.468

6.3 Kleine organisatie met een jaaromzet van € 50.000 tot € 250.000

Beschrijving tentoonstelling

- Groepstentoonstelling van twee maanden en drie kunstenaars met respectievelijk nieuw, aangepast en bestaand werk.
- Opbouw van de tentoonstelling door één kunstenaar gedurende drie weken en opbouw door twee kunstenaars gedurende drie dagen.

Rekenvoorbeeld 2: kleine organisatie	Kunste- naars	Vergoeding	Maanden	Uren	Factor	Bedragen (€)
Deelprestatie 1: Aantal kunstenaars * productievergoeding nieuw werk * omzetfactor	1	2.938			1,0	2.938
Deelprestatie 1: Aantal kunstenaars * productievergoeding aangepast werk * omzetfactor	1	979			1,0	979
Deelprestatie 1: Aantal kunstenaars * productievergoeding bestaand werk * omzetfactor	1	0			1,0	0
Deelprestatie 4: Aantal kunstenaars * gebruiksvergoeding per maand * aantal maanden * omzetfactor	3	245	2		1,0	1.472
Deelprestatie 2: Aantal kunstenaars * aantal uur opbouw per kunstenaar * uurtarief	1	25		120		3.000
Deelprestatie 2: Aantal kunstenaars * aantal uur opbouw per kunstenaar * uurtarief	2	25		24		600
Totale kosten						8.990

6.4 Middelkleine organisatie met een jaarmzet van € 500.000

Beschrijving tentoonstelling

- Solotentoonstelling van nieuw werk gedurende anderhalve maand.
- Kunstenaar gaat tachtig uur de wijk in voor lezingen en presentaties.

Rekenvoorbeeld 3: middelkleine organisatie	Kunste- naars	Vergoeding	Maanden	Uren	Factor	Bedragen (€)
Deelprestatie 1: Aantal kunstenaars * productievergoeding nieuw werk * omzetfactor	1	7.475			1,4	10.465
Deelprestatie 4: Aantal kunstenaars * gebruiksvergoeding per maand * aantal maanden * omzetfactor	1	624	1,5		1,4	1.310
Deelprestatie 3: Aantal kunstenaars * aantal uur lezingen en presentaties in de wijk * uurtarief	1	40		80		3.200
Totale kosten						14.975

6.5 Middelkleine organisatie met een jaarmzet van € 700.00

Beschrijving tentoonstelling

- Groepstentoonstelling van bestaand werk met twintig kunstenaars.
- Tentoonstelling van vier maanden.

Rekenvoorbeeld 4: middelkleine organisatie	Kunste- naars	Vergoeding	Maanden	Uren	Factor	Bedragen (€)
Deelprestatie 1: Aantal kunstenaars * productievergoeding bestaand werk * omzetfactor	20	0			1,4	0
Deelprestatie 4: Aantal kunstenaars * gebruiksvergoeding per maand * aantal maanden * omzetfactor	20	124	4		1,4	13.925
Totale kosten						13.925

6.6 Grote organisatie met een jaarmzet van meer dan € 1,5 mln.

Beschrijving tentoonstelling

- Solotentoonstelling van drie maanden met een nieuwe muurschildering.
- De kunstenaar is veertig uur bezig met de muurschildering (begrepen in de productievergoeding voor nieuw werk).
- De kunstenaar verzorgt een rondleiding van twee uur.

Rekenvoorbeeld 5: grote organisatie	Kunste- naars	Vergoeding	Maanden	Uren	Factor	Bedragen (€)
Deelprestatie 1: Aantal kunstenaars * productievergoeding nieuw werk * omzetcfactor	1	7.475			1,9	14.203
Deelprestatie 4: Aantal kunstenaars * gebruiksvergoeding per maand * aantal maanden * omzetcfactor	1	624	3		1,9	3.556
Deelprestatie 3: Aantal kunstenaars * 2 uur rondleiding * uurtarief	1	40		2		80
Totale kosten						17.839

6.7 Conclusies

Op basis van de doorrekening van de vijf praktijkvoorbeelden met de aangepaste richtlijn kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- De aangepaste richtlijn blijkt zonder problemen toepasbaar in verschillende praktijksituaties bij organisaties van uiteenlopende grootte. Dat pleit voor de eenvoud van de aangepaste richtlijn.
- De toepassing van de richtlijn leidt naar onze mening niet tot disproportionele verschillen tussen verschillende typen tentoonstellingen of tussen tentoonstellingen bij organisaties van uiteenlopende omvang.

Bijlagen

Bijlage I Internationale quick scan

Overzicht per land voor de parameters van de huidige Nederlandse richtlijn*

	Aantal kunstenaars: Solo / Groep	Productievergoeding (arbeid): nieuw werk / (aanpassing) bestaand incl. inrichting tentoonstelling: Deelprestatie 1 en 2*	Gebruiksvergoeding per maand Deelprestatie 4	Opmerkingen & overige werkzaamheden zoals coproductie (deelprestatie 3), artist talks, workshop etc.
Nederland	√	√	√	Coproductie separaat advies; Overige werkzaamheden in onderhandeling per uur/dag(deel)
Australië	√	√ (nieuw werk)	√	Overige werkzaamheden per uur/dag(deel)
Canada	√	X	√	Overige werkzaamheden per uur/dag(deel)
Zweden	√	√	√	Productievergoeding en overige werkzaamheden op calculatiebasis
Denemarken	√	√ (nieuw werk)	√	Overige werkzaamheden in beperkte mate inbegrepen
Engeland	√	√	?X	Overige werkzaamheden per uur/dag(deel)
Ierland	√	X	√	Overige werkzaamheden per uur/dag(deel) Handmatige opgave in calculator, geen overzichtstabellen
Zwitserland	√	√ (basis bestaand)	√	Uitgebreide calculators voor projecten en jaarinkomen
Vlaanderen	X n.v.t.	√	√	Voor alle deelprestaties 'tijdsraming' gekoppeld aan de 'loonkost van een werknemer in gelijkaardige functie'
Duitsland	√	√	√	Overige werkzaamheden per uur/dag(deel)
Oostenrijk	√	√	√	Overige werkzaamheden per uur/dag(deel)

* Opmerking: In veel landen is niet duidelijk of de inrichting van een tentoonstelling tot deelprestatie 1 wordt gerekend of tegen een uurtarief wordt afgerekend.

Overzicht per land voor de mogelijk nieuwe parameters

In de volgende tabellen analyseren we de mogelijk nieuwe parameters

- Per land
- Vier soorten parameters met per soort een belangrijk kenmerk
- Werk: type tentoonstelling
 - Situatie: oppervlakte
 - Ervaring: kunstenaar
 - Organisatie: omvang
- Waar relevant is een indicatie van de grootte van de honorariumfactor gegeven. Een voorbeeld is de factor 1,2 bij de parameter organisatie: een middelgrote organisatie wordt geacht 1,2 keer zoveel honorarium te geven als een kleine organisatie.
- Als er n.v.t. in een tabel staat, betekent dit dat er geen concrete kwantitatieve honorariumfactor aanwezig is; veelal staat er in de begeleidende tekst van de richtlijn dan dat over deze parameter te onderhandelen valt.

Soort en belangrijkste kenmerk	Werk 'type'	Situatie 'oppervlakte'	Kunstenaar 'ervaring'	Organisatie 'omvang'
Land				
Australië	n.v.t.	n.v.t.	Mid = 1,4* early Established = 2 tot 2,4 keer early	Medium = 1,1 * small Large = 1,2 * small
Canada	Veel differentiatie tabellen voor copyrights (offline en online werk)	n.v.t.	? n.v.t.	Medium = 1,3 * small Large = 1,6 * small International factor > 5
Zweden	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Medium = 1,4 * small (cat.3) Large = 1,9 * small
Denemarken	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Belangrijke differentiator Midden = ca. 2 * klein Groot = ca. 4 * klein
Engeland	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t. bij projectcalculatie; wel bij dagtarieven waarbij factor ca. 1,4 voor tien jaar ervaring versus één jaar ervaring	Category B = 1,3 * cat. A Cat. C = 2,7 * cat. A Cat. D = 4 * cat. C
Ierland	n.v.t.	n.v.t.	Vooraf o.b.v. aantal tentoonstellingen in combinatie met andere factoren. Tot een zeker aantal ophoging.	Belangrijke differentiator Indicatie vrijwel lineaire ophogingsfactor
Zwitserland	? n.v.t.	n.v.t.	Niet bij projecten; leeftijd voor 'alterssparen'	Mittlere = 2 * Kleine Grosse = 6 * Kleine Zentrale = 10* Kleinere
Vlaanderen	n.v.t. (indirect tijd)	n.v.t. (indirect tijd)	Gekoppeld aan 'trappen' van cao Cultuurspreiding (functie artistiek medewerker)	n.v.t.
Duitsland	n.v.t.	n.v.t.	Alleen bij verkoop: K (Künstler*innen) faktor	'Wirtschaftsfaktor' van 0,5 tot 3,5 afhankelijk aantal bezoeken per jaar
Oostenrijk	tijd	tijd	Range in uurtarieven waarbij adviesrichting: 36 jaar werkervaring is ca 2 x tarief van 1 jaar werkervaring	n.v.t.

Specificatie van de omvang van de organisatie per land

Land	Soort en belangrijkste kenmerk	Organisatie 'omvang'	Specificatie
Australië		Medium = 1,1 * small Large = 1,2 * small	Indeling op basis van vier factoren waaronder omzet per jaar Micro: < 100.000 AUSS Small: 100.000 – 350.000 AUSS Medium: 350.000 – 3.000.000 AUSS Large: > 3.000.000 AUSS
Canada		Medium = 1,3 * small Large = 1,6 * small International factor > 5	Cat. 1 = tot 500.000\$ Cat. 2 = 500.000\$ tot 1.000.000\$ Cat. 3 = boven 1.000.000\$
Zweden		Medium = 1,4 * small (cat.3) Large = 1,9 * small	Cat. 1: meer dan 100.000 bezoekers per jaar Cat. 2: 50.000 – 100.000 Cat. 3: 10.000 – 50.000
Denemarken		Belangrijke differentiator Midden = ca. 2 x klein Groot = ca. 4 * klein	Klein: 10.000 tot 25.000 bezoekers per jaar Midden: 25.000 – 100.000 Groot: Meer dan 100.000
Engeland		Category B = 1,3 * cat. A Cat. C = 2,7 * cat. A Cat. D = 4 * cat. C	< £ 50.000 niet in framework, ter onderhandeling (Artist led manifesto) Cat. A: £50.000- £150.000 jaarlijks exhibition programme budget Cat. B: £150.000 – £300.000 Cat. C: £300.000 – £500.000 Cat. D: £500.000 – £1.000.000+
Ierland			Handmatige opgave jaaromzet in calculator
Zwitserland		Mittlere = 2 * Kleine Grosse = 6 * Kleine Zentrale = 10 * Kleine	Kleine ausstellungsorte Mittlere Kunsthallen und Museen bis 10.000 besucherzahlen pro Jahr Grosse Kunsthallen und Museen bis 50.000 Zentrale Museen mit über 50.000
Vlaanderen		n.v.t	
Duitsland			tot 10.000 bezoeken: factor 1 50.000 – 100.000 bezoeken: factor 2 > 100.000 bezoeken: factor 3,5
Oostenrijk		n.v.t	

Bronnen

Land	Bron
Australië	https://code.visualarts.net.au/
Canada	https://www.carfac.ca/tools/fees/
Zweden	www.kro.se
Denemarken	https://bkf.dk/aftaler/standardkontrakter/anbefalede-minimumshonorarer-for-kunstneres-udstillinger-paa-museer-i-danmark/
Engeland	www.a-n.co.uk
Ierland	https://visualartists.ie/nl/services/advocacy/visual-artists-payment-guidelines/
Zwitserland	https://visarte.ch/de/dienstleistungen/kuenstlerhonore/
België	www.kunsten.be https://www.juistisjuist.be/tools/richtlijn-verloning-beeldende-kunsten/
Duitsland	https://www.bbk-bundesverband.de/beruf-kunst/honore https://www.bbk-berlin.de/sites/default/files/2022-12/Leitfaden_Honore_2022.12.10.pdf
Oostenrijk	https://igkultur.at/service/verein/gehaltsschema-und-honorarrichtlinien-fuer-kulturarbeit https://igbildendekunst.at/infomaterial/honore/
Overall	https://earights.org/ https://www.iaa-europe.eu/index.php/news-archive/exhibition-remuneration-right-in-europe-2018

Bijlage II Onderbouwing uurtarieven deelprestaties 2 en 3

Uitgangspunten

Op verzoek van BKNL geven we hier een verdere onderbouwing van de minimumuurtarieven voor deelprestaties 2 en 3. Uitgangspunt vormen de bedragen in het midden van de bij de betreffende functies behorende schalen van de vernieuwde Richtlijn loon- en functiegebouw presentatie-instellingen en postacademische instellingen (verder RLF) en de recent afgesloten Museum Cao.

Bijlage II van de RFL bevat de minimaal te betalen uurtarieven berustend op een 38-urige werkweek. Op deze tarieven voeren we geen verdere bewerking uit. De uurtarieven zijn exclusief een eventuele tariefsverhoging voor kleine of korte contracten (flexicurity). Zie hiervoor de rekentool van Digipacct: <https://www.digipacct.nl/cao-loon-naar-zzp-tarief>.

De Museum Cao berust op een werkweek van 36 uur en kent op dit moment geen tabellen met uurtarieven voor zzp'ers. We hanteren voor de berekening van de uurtarieven de bruto maandbedragen uit de binnenkort te publiceren Museum Cao plus een opslag voor de eindejaarsuitkering van 3,4%.⁹ Deze bedragen delen we door 156 (= gemiddeld aantal werkuren in een maand bij een 36-urige werkweek) en verhogen dit uurtarief met de bruto/bruto opslag van 50%. Daarmee verkrijgen we het uurtarief op basis van de Museum Cao. Voor de vergelijkbaarheid met de uurtarieven van de RFL hanteren we bij de Museum Cao evenmin een tariefsverhoging voor kleine of korte contracten.

We kiezen steeds voor een minimumuurtarief ergens tussen het uurtarief conform de RFL en het uurtarief conform de Museum Cao, rekening houdend met het gegeven dat een groot deel van de tentoonstellingen met actuele beeldende kunst plaatsvindt in presentatie-instellingen.

Deelprestatie 2

Deelprestatie 2 heeft betrekking op de inrichting, en de op- en afbouw van tentoonstellingen inclusief het toezicht daarop. Tentoonstellingsopbouw e.d. is in de RFL ingedeeld in het functieniveau faciliterend. Bij periodiek 5 van de schaal faciliterend komen we uit op een minimumuurtarief van € 23,32 (zie bijlage II van de RFL).

Het functieraster van de Museum Cao bevat op dit moment geen expliciet benoemde functie tentoonstellingsopbouw e.d. Op advies van de Museumvereniging hanteren we voor deze functie schaal 6. Uitgaande van periodiek 5 in deze schaal komen we uit op een minimumuurtarief van € 29,21.

Ons advies: hanteer voor deelprestatie 2 een minimumuurtarief van € 25.

⁹ Zie: https://www.museumvereniging.nl/media/museum_cao_2023/salarissen_per_2023_museum_cao_.pdf.

Deelprestatie 3

Deelprestatie 3 betreft de co-productiewerkzaamheden. Daaronder valt een breed scala aan activiteiten die betrekking hebben op de organisatie van een evenement of tentoonstelling inclusief gastcuratorschap, lezingen, enzovoort.

Curatorschap e.d. is in de RFL ingedeeld in het functieniveau beleidsmatig. Met periodiek 7 (mid-den) van de schaal beleidsmatig voor presentatie-instellingen met een jaaromzet van € 500.000 en meer correspondeert een minimumuurtarief van € 37,06 (zie bijlage II van de RFL).

Het huidige functieraster van de Museum Cao bevat geen expliciet benoemde functie curatorschap e.d. Op advies van de Museumvereniging hebben wij deze functie ingedeeld in schaal 10.¹⁰ Met periodiek 6 van deze schaal correspondeert een minimumuurtarief van € 40,11.

Ons advies: hanteer voor deelprestatie 3 een minimumuurtarief van € 40.

Bijlage III Minimumbedragen per grootteklasse van de organisatie

Minimumbedragen per kunstenaar bij organisaties met een jaaromzet € 50.000 tot € 250.000

	Nieuw werk (€)	Aanpassing bestaand werk (€)	Bestaand werk (€)	Gebruiksvergoeding per maand (€)
Solo	7.475	2.491	0	624
2	4.147	1.382	0	346
3	2.938	979	0	245
4	2.301	767	0	192
5	1.903	634	0	159
6	1.630	543	0	136
7 en meer	1.495	498	0	124

Minimumbedragen per kunstenaar bij organisaties met een jaaromzet van € 250.000 tot € 750.000

	Nieuw werk (€)	Aanpassing bestaand werk (€)	Bestaand werk (€)	Gebruiksvergoeding per maand (€)
Solo	10.465	3.487	0	873
2	5.806	1.935	0	484
3	4.113	1.371	0	344
4	3.221	1.073	0	269
5	2.665	888	0	223
6	2.282	760	0	191
7 en meer	2.093	697	0	174

¹⁰ Bij grote tentoonstellingen zou volgens de Museumvereniging ook gekozen kunnen worden voor schaal 11 van de Museum Cao.

Minimumbedragen per kunstenaar bij organisaties met een jaarmzet van € 750.000 tot € 1,5 mln.

	Nieuw werk (€)	Aanpassing bestaand werk (€)	Bestaand werk (€)	Gebruiksvergoeding per maand (€)
Solo	12.708	4.235	0	1.061
2	7.050	2.349	0	588
3	4.995	1.664	0	417
4	3.911	1.303	0	326
5	3.236	1.078	0	271
6	2.771	923	0	232
7 en meer	2.542	847	0	211

Minimumbedragen per kunstenaar bij organisaties met een jaarmzet van € 1,5 mln. en meer

	Nieuw werk (€)	Aanpassing bestaand werk (€)	Bestaand werk (€)	Gebruiksvergoeding per maand (€)
Solo	14.203	4.733	0	1.185
2	7.879	2.626	0	657
3	5.582	1.860	0	466
4	4.371	1.457	0	365
5	3.616	1.205	0	303
6	3.097	1.032	0	259
7 en meer	2.841	947	0	236